

Lovforslag nr. L 207. Fremsat den 23. januar 1992 af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte

(Stipendium til forskeruddannelse)

§ 1

I lov om statens uddannelsesstøtte, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 965 af 30. december 1991, fo-
retages følgende ændringer:

1. Før *Kapitel 1* indsættes:

»Afsnit I

Støtte til uddannelse indtil opnået kandidatniveau«.

2. § 1 affattes således:

»§ 1. Staten giver støtte i form af stipendium
og studielån til uddannelse indtil opnået kan-
didatniveau.«.

3. I § 7, *stk. 1, nr. 5*, indsættes efter »leveom-
kostningerne«: », bortset fra stipendium efter
afsnit II i denne lov.«.

4. I § 8, *stk. 2*, indsættes efter »efter«: »afsnit I
i«.

5. I § 8 a, *stk. 2, nr. 4, litra a*, indsættes efter
»en«: »efter afsnit I i denne lov«.

6. I § 8 a, indsættes efter *stk. 3* som nyt stykke:
»*Stk. 4.* Det efter *stk. 1-3* beregnede fribeløb
forhøjes med et beløb svarende til det stipen-
dium, der er modtaget indtil opnået kandidat-
niveau efter afsnit II i denne lov.«.

Stk. 4 og *5* bliver herefter *stk. 5* og *6*.

7. I § 8 a, *stk. 5*, der bliver *stk. 6*, ændres »*stk.*
1-4« til: »*stk. 1-5*«.

8. Før *Kapitel 9* indsættes:

»Afsnit II

Støtte til forskeruddannelse

Kapitel 8 a

*Støtteform, støttebetingelser, støttebeløb,
administration,
klageadgang m.v.*

§ 25 a. Uddannelsesinstitutioner, der giver
forskeruddannelse efter undervisnings- og
forskningsministerens eller kulturministerens
bestemmelser herom, kan give stipendium til
studerende, som

- 1) er indskrevet ved en forskeruddannelse på
uddannelsesinstitutionen,
- 2) er danske statsborgere eller i henhold til in-
ternational overenskomst og EF-retten har
ret til støtte til forskeruddannelse på lige
fod med danske statsborgere eller af under-
visning- og forskningsministeren i medfør
af § 7, *stk. 1, nr. 3*, i støttemæssig henseende
ligestilles med danske statsborgere for så
vidt angår støtte efter afsnit I i denne lov,
- 3) til stadighed anses for aktive og kvalificere-
de til at gennemføre forskeruddannelsen,
- 4) ikke får anden offentlig støtte, bortset fra
støtte efter afsnit I i denne lov, der tilsigter
at dække leveomkostningerne, jf. dog § 25
c, *stk. 1, 2. pkt.*, og
- 5) kun har lønnet arbejde ved siden af uddan-
nelsen inden for de rammer, som uddannel-
sesinstitutionen fastsætter.

Stk. 2. Institutioner m.v., der formidler for-
skeruddannelse, kan efter undervisnings- og

forskningsministerens bestemmelse give stipendium til studerende, der er indskrevet ved en forskeruddannelse på en dansk eller udenlandsk uddannelsesinstitution. Stipendiet gives efter bestemmelserne i stk. 1, nr. 2-5, og §§ 25 b - 25 i. Bestemmelserne i §§ 25 b - 25 i om uddannelsesinstitutioner finder tilsvarende anvendelse på institutioner m.v., der formidler forskeruddannelse.

Stk. 3. Inden for samlede bevillingsmæssige rammer for stipendier til forskeruddannelse fastsættes rammer for de enkelte uddannelsesinstitutioner og for de i stk. 2 nævnte institutioner for tildeling af stipendium til forskeruddannelse.

§ 25 b. Støtten gives som en eller flere stipendierater pr. kalendermåned (støttemåned) inden for perioden fra den 1. januar til den 31. december (støtteåret). En stipendierate svarer til det maksimale månedlige stipendium for udeboende uddannelsessøgende, jf. § 2, stk. 1, nr. 1, litra b, jf. § 6, i denne lov. Uddannelsesinstitutionen fastsætter antallet af stipendierater, som en studerende får udbetalt på de enkelte dele af uddannelsen med den begrænsning, der følger af § 25 c.

Stk. 2. Der kan ikke udbetales mindre end én stipendierate. Udbetaling sker månedvis forud.

Stk. 3. Stipendierater kan ikke udbetales med tilbagevirkende kraft inden for støtteåret.

§ 25 c. Til studerende, der gennemgår hele forskeruddannelsen, gives 144 stipendierater med fradrag af det antal stipendierater, som den studerende tidligere har modtaget til forskeruddannelse i Danmark eller i udlandet. Institutionen kan dog nedsætte det samlede antal stipendierater i det omfang, hvori den studerende fra anden side har modtaget bindende tilsagn om støtte eller løn til forskeruddannelsen.

Stk. 2. Til studerende, der kun gennemgår afsluttende dele af forskeruddannelsen, gives kun stipendierater til de dele af uddannelsen, som den studerende gennemgår. Der kan sammenlagt med et eventuelt tidligere forbrug højst gives 144 stipendierater.

Stk. 3. Uddannelsesinstitutionen giver supplerende stipendierater ved en påviselig forsinkelse i forskeruddannelsen som følge af sygdom. Der kan dog højst ydes supplerende stipendierater for 4 måneders fravær inden for en

periode af 12 på hinanden følgende måneder. For hver fraværs måned ydes et antal stipendierater, der svarer til det antal månedlige stipendierater, der blev udbetalt umiddelbart før sygdommen indtraf.

Stk. 4. Sygdomstilfælde skal hurtigst muligt anmeldes til uddannelsesinstitutionen, der kan forlange, at den studerende inden for en rimelig frist ved en skriftlig erklæring eller på anden måde dokumenterer, at fraværet fra uddannelsen skyldes sygdom.

Stk. 5. Ved fravær fra forskeruddannelsen på grund af fødsel eller adoption giver uddannelsesinstitutionen supplerende stipendierater, jf. stk. 3, 3. pkt. Der gives supplerende stipendierater for indtil 6 måneders fravær fra uddannelsen.

Stk. 6. Før tildeling af stipendierater indhenter uddannelsesinstitutionen oplysning i Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte om den studerendes tidligere forbrug af stipendierater til forskeruddannelse.

§ 25 d. Uddannelsesinstitutionen kan give et særligt tillæg i forbindelse med udbetaling af stipendierater efter §§ 25 b og 25 c på indtil 5.000 kr. pr. støttemåned til studerende på fagområder, hvor uddannelsesforløbet, rekrutteringsproblemer eller andre særlige forhold begrundet dette. Tillægget reguleres efter bestemmelserne i § 6, stk. 2 og 3, i denne lov, første gang den 1. januar 1993. Undervisnings- og forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler om tillægget.

§ 25 e. En studerende skal oplyse navn, adresse, personnummer og statsborgerskab ved ansøgning om stipendium. En studerende skal endvidere til enhver tid straks give uddannelsesinstitutionen oplysning om tildeling af støtte eller opnåelse af løn fra anden side til forskeruddannelsen.

Stk. 2. Den enkelte uddannelsesinstitution bestemmer:

- 1) indhold og udformning af ansøgninger m.m.,
- 2) frister for ansøgninger,
- 3) udbetalingsmåden for stipendium,
- 4) i hvilket omfang en studerende kan have lønnet arbejde i uddannelsesperioden,
- 5) formen for meddelelse og dokumentation i tilfælde af sygdom, fødsel og adoption,
- 6) hvilke oplysninger, som skal gives skriftligt, og

7) aktivitets- og kvalifikationskrav til gennemførelse af forskeruddannelsen som forudsætning for ydelse af stipendium.

§ 25 f. Uddannelsesinstitutionen kan hos offentlige myndigheder og private institutioner indhente oplysninger til brug ved afgørelsen af en ansøgers berettigelse til stipendium til forskeruddannelse og kan herunder fastsætte, hvilke oplysninger der skal gives i elektronisk form.

§ 25 g. Ved tildeling af stipendium giver uddannelsesinstitutionen Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte meddelelse herom med oplysning om den studerendes navn, personnummer og det samlede antal stipendierater, jf. § 25 c, stk. 1 og 2.

Stk. 2. Uddannelsesinstitutionen underretter ved hvert støtteårs udløb Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte om det i støtteåret udbetalte antal stipendierater og om summen af eventuelt udbetalte tillæg i medfør af § 25 d til en studerende med angivelse af navn, personnummer, perioder, hvori udbetaling er sket, og om ændringer i antallet af tidligere tildelte stipendierater efter §§ 25 c, stk. 1, 2, pkt., og tildelte stipendierater efter 25 c, stk. 3 og 5. Afbryder eller afslutter en studerende forskeruddannelsen, underretter uddannelsesinstitutionen umiddelbart styrelsen om det i det pågældende kalenderår udbetalte antal stipendierater og summen af eventuelt udbetalte tillæg efter § 25 d.

Stk. 3. Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte kan bestemme, at oplysningerne skal gives i elektronisk form.

Stk. 4. Konstaterer Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte, at det samlede antal tildelte stipendierater til en studerende overstiger det maksimale antal stipendierater, jf. § 25 c, stk.

1, underretter styrelsen uddannelsesinstitutionen herom. Styrelsen underretter ligeledes uddannelsesinstitutionen, hvis den konstaterer, at det udbetalte antal stipendierater overstiger det tildelte antal rater.

§ 25 h. Uddannelsesinstitutionen træffer afgørelse i alle spørgsmål i forbindelse med tildeling og udbetaling af forskeruddannelsesstipendium og eventuelt tillæg hertil. Uddannelsesinstitutionens afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 25 i. Den studerende skal straks give uddannelsesinstitutionen oplysning, hvis forskeruddannelsen afbrydes, eller hvis vedkommende tildeles anden støtte eller opnår løn, som udelukker stipendium efter §§ 25 a - 25 d.

Stk. 2. Har en person tilsidesat sin oplysningspligt efter stk. 1 eller i øvrigt mod bedre vidende modtaget stipendierater, skal vedkommende tilbagebetale beløb, der er modtaget med urette, herunder tillæg i medfør af § 25 d. Uddannelsesinstitutionen kan indgå aftale om en afdragsvis tilbagebetaling, dog således at afdragsordningen bortfalder, hvis ydelserne trods påkrav udebliver. Det til enhver tid skyldige beløb forrentes med en årlig rente svarende til den, der følger af lov om renter ved forsinket betaling. Renten tilskrives én gang om året. Inddrivelse sker efter bestemmelserne i § 20 a.

Afsnit III«.

9. *Overskriften i kapitel 9* affattes således:

»*Ikrafttrædelse m.v. af afsnit I*«.

§ 2

Loven træder i kraft den 1. januar 1993.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lov nr. 357 af 4. juni 1986 om statens uddannelsesstøtte er senest ændret ved lov nr. 951 af 27. december 1991. Loven er senest bekendtgjort ved lov bekendtgørelse nr. 965 af 30. december 1991.

Formålet med lovforslaget:

Folketinget pålagde i en dagsorden, som blev vedtaget den 23. marts 1990, undervisnings- og forskningsministeren at fremkomme med forslag, som kan sikre kvaliteten i forskeruddannelsen.

Ministeriet har herefter overvejet, hvilke ændringer der med dette sigte bør gennemføres. I disse overvejelser har ministeriet i høj grad inddraget synspunkter fra de berørte institutioner og organisationer m.v., og på grundlag heraf er der foretaget væsentlige ændringer både i det lovforslag, der nu fremsættes, i forhold til et tidligere udkast og i det udkast til bekendtgørelse, der senest var udsendt til høring. Ministeriet vil overveje yderligere ændringer heri i lyset af de fremkomne synspunkter.

Hovedelementerne i forslaget berøres dog ikke heraf. Disse er:

- en uddannelsesbekendtgørelse for Ph.D.-studier i Danmark,
- oprettelse af stipendier via statens uddannelsesstøtte til delvis finansiering af studier efter den nye bekendtgørelse,
- indførelse af taxameterbevillinger til dækning af institutionernes udgifter til undervisning af Ph.D.-studerende.

Kun stipendiestøtten kræver lovgivning, og forslag til lov om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte fremlægges hermed. Men reformen må ses som en helhed, fordi realiseringen af reformens kvalitetssigte hænger sammen med en mere intensiv uddannelsesindsats, herunder mere undervisning, flere vejledere, rejser, udlandsophold m.v. til Ph.D.-studerende.

Derfor redegøres i det følgende for den samlede reform.

Reformens afgørende nybrud er, at forskeruddannelse anskues netop som en uddannelse, tilrettelagt efter internationalt mønster. Uddannelsens rammer fastlægges i en ny bekendtgørelse for erhvervelse af Ph.D.-graden, hvori der stilles skærpede krav til forskeruddannelsens indhold, herunder til vejledning og bedømmelse under uddannelsesforløbet.

De gældende regler for tildeling af Ph.D.-graden er fastsat i bekendtgørelse nr. 627 af 17. oktober 1988. Efter disse regler tildeles Ph.D.-graden, der niveaumæssigt skal ligge mellem kandidatgrad og doktorgrad, på grundlag af en afhandling. Normalt indskrives man som Ph.D.-studerende og får tildelt vejleder(e), men der er ikke fastsat krav om, at der forud for tildelingen af Ph.D.-graden skal være gennemgået et egentligt uddannelsesforløb.

Skal dansk forskeruddannelse sikres på internationalt niveau, må det efter Undervisnings- og Forskningsministeriets opfattelse fastslås som et normalt krav, at den studerende gennemgår et studieforløb svarende til 3 studieår. Den studerende skal i denne periode have tilknyttet en eller gerne flere vejledere og gennemgå det studieprogram, der er fastsat for vedkommende.

De enkelte institutioner fastsætter selv inden for bekendtgørelsens ramme generelle studieprogrammer for de enkelte Ph.D.-studier, som gøres tilgængelige for interesserede i ind- og udland. Institutionen har selv ansvaret for optagelsen af studerende, som er kvalificerede til at gennemføre en forskeruddannelse på internationalt niveau.

Det skal sikres, at den studerende indgår i aktive forskermiljøer ikke alene ved den institution, som har indskrevet den studerende, men også uden for denne enten ved ophold på andre, primært udenlandske, forskningsinstitutioner eller på anden måde.

Studieprogrammet skal indeholde kurser af et omfang svarende til ca. 1/2 år.

Endvidere skal den studerende i et omfang svarende til 1/2 år opnå erfaring med formaliseret undervisningsvirksomhed eller anden form for viden-

formidling, f.eks. ved den institution eller virksomhed, hvor forskningsprojektet gennemføres.

Samtidig skal der inden for de 3 år være afsat den nødvendige tid til gennemførelsen af den studerendes eget selvstændige forskningsarbejde og til udarbejdelse af afhandlingen.

Uddannelsesindsatsen skal kombineres med selvstændige studier og erfaring med forskningssamarbejde og -formidling.

Reformforslaget må ses i sammenhæng med den reform af de højere uddannelser, der er under gennemførelse. Overgangen til et bachelor-kandidat-Ph.D.-system sikrer på den ene side muligheden for en tidlig afgang fra universitetsstudier, men øger på den anden side behovet for en systematisk tilrettelæggelse af forskeruddannelsen for de særligt kvalificerede, der evner at nå det højeste videnskabelige uddannelsesniveau.

Under indtryk af igangværende forsøg på det naturvidenskabelige område åbner reformen mulighed for, at institutionerne i deres studieordning kan lade forskeruddannelsen starte forud for afsluttet kandidatuddannelse på fagområder, hvor det skønnes hensigtsmæssigt. Forudsætningen er, at det tilsigtede niveau ikke forringes.

Reformen af de højere uddannelser har ført til og vil føre til en meget betragtelig forkortelse af de hidtidige studietider på flere hovedområder. Også hvor forskeruddannelsen tilrettelægges som et 3-årigt forløb efter kandidatgraden, forventes den ofte at kunne afsluttes indenfor, hvad der hidtil er blevet opfattet som den normale studietid for en kandidatuddannelse. Herved nås det væsentlige mål, at en Ph.D.-grad kan erhverves i alderen 25-30 år.

Ved den foreslåede omlægning bliver forskeruddannelsen en integreret del af det samlede uddannelsessystem. I konsekvens heraf foreslås det, at de studerendes leveomkostninger finansieres ved en ny stipendietype - Ph.D.-stipendier. Forslaget indebærer som minimum ca. 153.000 kr. i årlig stipendiestøtte over 3 år. Støtten ydes som en art klippekort, således at den efter institutionens bestemmelse kan udstrækkes over flere år eller kan udbetales med varierende størrelse over uddannelsesforløbet. Støtten ydes uafhængigt af egenindtægt.

Også studerende, der ønsker at erhverve Ph.D.-graden ved en udenlandsk forskningsinstitution, kan tildeles Ph.D.-stipendier.

I modsætning til det nuværende kandidatstipendium indebærer et Ph.D.-stipendium ikke undervisningsforpligtelser. I udkastet til ny Ph.D.-bekendtgørelse er det angivet, at den studerende skal opnå erfaring med undervisningsvirksomhed eller anden form for videnformidling i et omfang svarende til

1/2 år. Efter de gældende timelønsatser for undervisning vil de studerende, hvis de ansættes som undervisningsassistenter, samlet kunne opnå en indtægt herved på op til ca. 120.000 kr. eller 40.000 kr. pr. år.

Den studerende vil derfor efter reformen, hvis vedkommende ansættes som undervisningsassistent, kunne få ca. 193.000 kr. årligt over 3 år. Hertil kommer, at forslaget åbner mulighed for, at den studerendes aktive deltagelse i (studie)relevante forskningsopgaver kan aflønnes i overensstemmelse med gældende aftaler om kvotalønninger. De forskningsmiljøer, der deltager aktivt i eksternt finansierede forskningsprogrammer og lignende, vil ofte have mulighed for at inddrage de Ph.D.-studerende, hvis samlede indkomst kan blive både større og mindre end de nuværende kandidatstipendier. Med henblik på at sikre effektive studieforløb kan stipendiemodtagere kun have lønnet arbejde uden for uddannelsen inden for de rammer, som institutionen fastsætter.

I hørings svarene er der imidlertid peget på, at der trods dette vil kunne opstå rekrutteringsvanskeligheder ved en række områder. For at undgå problemer på områder med særlige rekrutteringsproblemer foreslås det, at der etableres mulighed for, at institutionerne ud over de ordinære Ph.D.-stipendier kan yde særlige rekrutteringstillæg på op til 60.000 kr. pr. år på områder, hvor dette er nødvendigt for at tiltrække kvalificerede Ph.D.-studerende. Denne mulighed tænkes f.eks. anvendt, hvis det er ønskeligt, at der forud for forskeruddannelsen er opnået erfaring med fagområdet i praksis.

Ud over den beskrevne formaliserede forskeruddannelse vil institutionerne fortsat have mulighed for at tildele Ph.D.-graden til personer, der ad anden vej kan leve op til uddannelsens krav, og som indleverer en afhandling til bedømmelse.

Endelig har institutionen mulighed for at optage studerende, som på anden måde får finansieret sin uddannelse. Forskeruddannelse har længe været finansieret af flere - både offentlige og private - kilder, herunder kandidatstipendier ved universiteter og højere læreanstalter. Over halvdelen af de studerende, der i dag er indskrevet ved Ph.D.-uddannelsen, modtager ikke kandidatstipendium ved den institution, der tildeler Ph.D.-graden, men får dækket deres leveomkostninger fra anden side. Der har aldrig bestået nogen formel sammenhæng mellem forskeruddannelsen og kandidatstipendierne, og kandidatstipendierne har kunnet tildeles andre end forskerstuderende. Af de forskellige finansieringskilder kan nævnes forskningsrådene, private fonde, f.eks. Carlsbergfonden, Forskerakademiet, som samfi-

nansierer med forskningsråd, sektorforskningsinstitutioner og private virksomheder, samt erhvervsforskerudvalget, som står for erhvervsforskeruddannelsen.

Denne form for samfinansiering af forskeruddannelse skal naturligvis fortsætte, og institutionerne skal derfor som hidtil have mulighed for at optage studerende, der på en anden måde end med Ph.D.-stipendier får finansieret deres uddannelse. Da den centrale del af forskeruddannelsesreformen er en formaliseret og forbedret forskeruddannelse, hvortil institutionerne skal have dækket deres omkostninger, må også eksterne finansieringskilder fremover forudsættes at bidrage hertil. Institutionerne må selv fastsætte, hvilke omkostninger der skal dækkes, og skal kunne modtage tilskud hertil. Det forudsættes også, at institutionerne kan modtage tilskud for udenlandske studerendes gennemførelse af forskeruddannelsen.

Til dækning af uddannelsesomkostningerne for studerende, der får tildelt Ph.D.-stipendium, vil der fremtidig blive budgetteret med gennemsnitligt ca. 100.000 kr. pr. årsstuderende - til institutionerne til dækning af selve uddannelsesudgifterne, herunder til vejledning, kurser, biblioteks-, edb- og laboratorieforbrug, administrationsomkostninger, udlandsophold, konferencedeltagelse m.v. Bevillingerne gives efter taxameterprincippet med takster fastsat på de årlige finanslove. Når institutionerne således via taxametret får finansieret den del af de faste læreres arbejdstid, der medgår til Ph.D.-uddannelsen, vil de få frigjort lønmidler til ansættelse af undervisningsassistenter. Det vil sige, at det bliver finansieringsmæssigt muligt at tilbyde den studerende arbejde som undervisningsassistent.

Der er herved taget højde for de øgede krav, som de nye uddannelsesregler stiller til institutionernes indsats i forskeruddannelsen.

Finansieringsomlægningen medfører en aflastning af ansøgninger til forskningsråd, Forskerakademi, fonde m.v. om dækning af omkostninger ved Ph.D.-studier. Virkningen vil være, at der ad disse kanaler kan tilvejebringes et yderligere antal stipendier. Det må forventes, at forskningsrådene og private fonde følger den her foreslåede finansieringsomlægning op i deres bevillingspraksis og dermed opretholder støtten til et uændret antal forskerstuderende.

Der er ikke med reformforslaget taget stilling til spørgsmålet om kandidatstipendiernes videreførelse. Kandidatstipendierne har både været anvendt som forskeruddannelsesstipendier og været et led i stillingsstrukturen ved de højere uddannelsesinstitutioner. De giver således mulighed for, at unge forskere

re kvalificerer sig med henblik på videre ansættelse i forskningsstillinger. Deres fremtidige funktion i relation til den samlede stillingsstruktur vil blive forhandlet med AC.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Den samlede stipendiepulje og dermed antallet af årsstuderende med Ph.D.-stipendium og hermed samhørende undervisningstaxameter vil blive fastlagt på de årlige finanslove. Dimensioneringens overgrænse vil være antallet af studerende, der er egne til at gennemføre en forskeruddannelse på internationalt niveau. Der må endvidere lægges afgørende vægt på udviklingen på arbejdsmarkedet for Ph.D.-ere, der primært vil være forskning og udvikling i erhvervsvirksomheder og inden for den offentlige sektor. En mere forsknings- og udviklingsintensiv erhvervsudvikling vil i sig selv give behov for en forøget forskeruddannelsesindsats.

Et samlet 3-årigt forskeruddannelsesforløb vil med det nye stipendie- og taxametersystem koste som minimum 460.000 kr. i stipendium og i gennemsnit 300.000 kr. i uddannelsesomkostninger, dvs. 760.000 kr. i alt. Med disse enhedsomkostninger er det nødvendigt, at forskeruddannelsen løbende prioriteres i forhold til den samlede forskningsindsats, og forskeruddannelsen vil blive finansieret ved en omprioritering inden for de samlede forskningsbevillinger.

De administrative konsekvenser af reformen vil især berøre de institutioner, som modtager forskerstuderende, og kun i mindre grad SU-styrelsen.

Administrationen af stipendieudbetalingen forudsættes ikke at medføre nævneværdige merudgifter.

Institutionen, der modtager forskerstuderende, skal administrere den samlede forskeruddannelse og herunder sørge for, at træk på stipendiestøtten sker i overensstemmelse med uddannelsesprogrammerne. De administrative udgifter, der er forbundet hermed, skal afholdes af institutionerne inden for de midler, der er afsat til uddannelsesudgifter m.v.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 og 2

Som følge af de ved nr. 8 foreslåede nye bestemmelser om stipendium til forskeruddannelse findes det hensigtsmæssigt at dele loven op i afsnit.

Afsnit I indeholder herefter de hidtil gældende bestemmelser om uddannelsesstøtte. Der sker en præcisering af den gældende praksis, hvorefter bestemmelserne kun finder anvendelse, indtil studerende ved universiteter og højere læreanstalter har nået

kandidatniveau. Som hidtil skal det dog være muligt for magisterstuderende at få støtte efter afsnit I i hele uddannelsesforløbet.

Afsnit II indeholder de foreslåede nye bestemmelser om stipendium til forskeruddannelse ved danske og udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Afsnit III er en konsekvens af opdelingen i afsnit I og II og indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser m.v. til den oprindelige lov.

Til nr. 3

Uddannelsessøgende, der er tildelt stipendium efter det i nr. 8 foreslåede afsnit II til forskeruddannelse, men som endnu ikke har nået kandidatniveau, får med den foreslåede ændring mulighed for at få støtte efter både afsnit I og afsnit II i loven. Støtte efter afsnit I gives helt efter bestemmelserne i dette afsnit, bortset fra lovens § 7, stk. 1, nr. 5, og efter de regler, som undervisnings- og forskningsministeren fastsætter i medfør af loven.

De Ph.D.-studerende skal således, hvis de vil oppebære normal uddannelsesstøtte, opfylde samtlige støttebetingelser, herunder lovens bestemmelser om egenindkomst, bopælsstatus og studieaktivitet samt bestemmelserne i bekendtgørelsen om uddannelsesstøtte, herunder at støtte efter lovens afsnit I ikke kan oppebæres i større takt end svarende til den konstaterede studiemæssige placering i kandidatuddannelsen.

De forskeruddannelsesstuderende skal hermed også være indskrevet ved kandidatuddannelsen for at kunne modtage uddannelsesstøtte efter afsnit I. Men studieordningerne kan tilrettelægges således, at en forskerstuderende først opnår kandidatgraden efter 6 års studier mod normalt 5 år, og 2 år efter kandidatgraden kan den studerende herefter opnå Ph.D.-graden. Med det samordnede klipsystem for kandidatstudiet og Ph.D.-studiet opnår man, at den studerende over det samlede 8-årige forløb kan udnytte sine samlede stipendierettigheder optimalt.

Ved den foreslåede bestemmelse vil forskeruddannelsesstuderende, der også er indskrevet ved kandidatuddannelsen, kunne modtage et højere samlet stipendium end studerende, der ikke samtidig er optaget på forskeruddannelsen. Dermed gives der Ph.D.-studerende, der ikke har nået kandidatniveau, mulighed for at undgå erhvervsarbejde, som ikke er relevant i forhold til forskeruddannelsen. Den støtte, som de studerende modtager efter det foreslåede afsnit II før opnået kandidatniveau, medregnes ved opgørelsen af det samlede stipendium, som maksimalt kan gives til forskeruddannelse, jf. de almindelige bemærkninger samt den foreslåede § 25 c.

Selv om en Ph.D.-studerende kan få højere støtte end studerende, som alene er optaget på en kandidatuddannelse, bevares ved den i nr. 6 foreslåede ændring muligheden for have samme egenindkomst, herunder i form af kapitalafkast og udbytteindkomst, som uddannelsessøgende, der alene modtager støtte efter afsnit I, jf. dog den foreslåede § 25 a, stk. 1, nr. 5, og bemærkninger hertil. Stipendiemodtagere kan efter denne bestemmelse kun have lønnet arbejdet ved siden af forskeruddannelsen efter uddannelsesinstitutionens forudgående godkendelse.

Til nr. 4 og 5

Redaktionelle ændringer.

Til nr. 6

Der henvises til bemærkningerne til nr. 3. Fribeløbet, jf. lovens § 8 a, forhøjes med et beløb, der svarer til det stipendium, som en uddannelsessøgende i et støtteår indtil opnået kandidatniveau har modtaget efter det foreslåede afsnit II. Uddannelsesinstitutionen vil i medfør af den foreslåede § 25 g automatisk underrette Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte herom.

Til nr. 7

Konsekvensændring af nr. 6.

Til nr. 8

Der henvises til de almindelige bemærkninger. Til de enkelte bestemmelser bemærkes:

Til § 25 a

Støtte til forskeruddannelse gives alene som stipendium. Stipendiet kan gives til studerende, som uddannelsesinstitutionen har optaget til en forskeruddannelse i medfør af en af undervisnings- og forskningsministeren udstedt bekendtgørelse om erhvervelse af Ph.D.-graden, eller efter en af kulturministeren udstedt bekendtgørelse om forskeruddannelse på uddannelsesinstitutioner under dette ministerium. Stipendiet vil efter undervisnings- og forskningsministerens bestemmelse også kunne gives af Forskerakademiet eller andre myndigheder, institutioner og organer, som formidler forskeruddannelse ved danske eller udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Ph.D.-stipendiet gives - som uddannelsesstøtte i øvrigt - som en lovbunden ydelse. Når Ph.D.-stipendiet er tildelt, har den studerende, når støttebetingelserne er opfyldt, således et egentligt retskrav. Ved gennemførelse af hele forskeruddannelsen gives ret

til 144 stipendierater (klip), jf. § 25 c, stk. 1, 1. pkt. De løbende støttebetingelser er, at den studerende 1) er studieaktiv, 2) fortsat anses for kvalificeret til at fuldføre forskeruddannelsen og 3) ikke får støtte eller løn fra anden side til at gennemgå forskeruddannelsen, som ikke er godkendt af uddannelsesinstitutionen. Som ved almindelig uddannelsesstøtte, jf. afsnit I, gælder også her, at støtten (klippekortet) følger den studerende, hvis der skiftes institution.

I modsætning til hvad der gælder for almindelig uddannelsesstøtte, jf. afsnit I, skal det samlede stipendieforbrug til forskeruddannelse rammestyles. Inden for den samlede bevilling, som fastlægges på finansloven, tildeler undervisnings- og forskningsministeren delrammer for de enkelte institutioners forbrug af Ph.D.-stipendier. Kulturministeren vil tilsvarende inden for en eventuel bevilling, som fastlægges på finansloven, kunne tildele delrammer for enkelte uddannelsesinstitutioners forbrug af Ph.D.-stipendier. Rammen vil kunne fastlægges som et antal stipendierater, der kan anvendes inden for et finansår. En sådan »klippulje« vil give institutionen fleksible muligheder for optagelse af nye Ph.D.-studerende. Supplerende stipendierater i forbindelse med sygdom vil skulle afholdes inden for puljen, hvorimod supplerende stipendierater i forbindelse med fødsel og adoption vil blive afholdt af en central pulje for at undgå, at institutionerne af økonomiske grunde fravælger kvinder til forskeruddannelse.

Som nævnt følger klippekortet (de resterende stipendierater) med den studerende ved institutionskift. Ved et sådant skift vil den modtagende institution få de resterende stipendierater fra den afgivende institution. En sådan ordning forventes at ville øge konkurrencen mellem institutionerne og hermed generelt højne kvaliteten. Den modtagende institution vil hermed kunne anvende sin egen stipendiepulje uafhængigt af overflytninger.

I den foreslåede bestemmelse fastsættes de støttebetingelser, som stipendiemodtageren til stadighed skal opfylde.

Uddannelsesinstitutionen skal løbende vurdere den Ph.D.-studerendes uddannelsesaktivitet og kvalifikationer til at gennemføre forskeruddannelsen. Uddannelsesinstitutionen skal standse stipendieudbetalingen, hvis den konstaterer, at den studerende ikke opfylder betingelserne for at oppebære stipendium.

Tildeling af stipendium efter det foreslåede afsnit II vil i modsætning til tildeling af støtte efter afsnit I normalt være endelig i og med udbetaling finder sted. Der er ikke fastsat egenindkomstgrænser for studerende, som alene er i gang med en forskeruddannelse, og den studerende vil ved siden af forsker-

uddannelsesstipendiet kunne have en i princippet ubegrænset indkomst, herunder også i form af formueafkast, bortset fra støtteår, hvori der også er modtaget støtte efter lovens afsnit I. Af hensyn til aktivitetskravet er det dog som efter de gældende forskeruddannelsesregler bestemt, at den studerende kun vil kunne have lønnet arbejde uden for forskeruddannelsen efter forud indhentet godkendelse af uddannelsesinstitutionen.

Gennemgang af forskeruddannelse medfører udsættelse af pligten til at betale stats- og studielån samt statsgaranterede studielån tilbage.

Til § 25 b

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger forudsættes forskeruddannelsen normalt at vare 3 år for en studerende, som har opnået kandidatgraden. Stipendiet vil normalt udgøre, jf. § 25 c, stk. 1, de maksimale 144 stipendierater a 3.198 kr. (1992-niveau) eller i alt 460.512 kr. Fordelt over 3 år svarer det til 153.504 kr. årligt. Uddannelsesinstitutionen kan imidlertid i samråd med den Ph.D.-studerende fastsætte en fordeling af stipendieudbetalingen, der afspejler det fastlagte studieforløb. Der kan tages hensyn til den studerendes studieophold i udlandet, perioder med indtægt fra undervisningsopgaver samt eventuelle perioder med indtægt fra deltagelse i et lønnet forskningsprojekt inden for uddannelsen, og til at forskeruddannelsen påbegyndes før opnået kandidatgrad. Det forudsættes, at uddannelsesinstitutionen ved fastsættelsen af udbetalingsforløbet har for øje, at den studerende kan finansieres frem til opnået Ph.D.-grad.

Ligeledes forudsættes det, at uddannelsesinstitutionen ved fastlæggelsen af udbetaling af stipendierater til studerende, der endnu ikke har nået kandidatniveauet, tager den studerendes støttemulighed efter lovens afsnit I i betragtning, så der kun i begrænset omfang forbruges af forskeruddannelsesstipendiet før opnået kandidatniveau. Endelig forudsættes det, at en studerende, der før opnået kandidatniveau har forbrugt enhver støttemulighed efter afsnit I, ikke af den grund får flere forskeruddannelsesstipendierater udbetalt før opnået kandidatniveau end den studerende, som endnu har det normale antal støttemåneder tilbage af den i lovens § 3 fastsatte støttetid.

Til § 25 c

Det forudsættes, at uddannelsesinstitutionerne til enhver tid vil kunne få oplysning om en Ph.D.-studerendes samlede forbrug af stipendierater til forskeruddannelse, herunder antallet af eventuelt tildelte

supplerende stipendierater efter § 25 c, stk. 3 og 5. Der foretages derfor en central registrering heraf i Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte, jf. den foreslåede § 25 g. Indskrives en Ph.D.-studerende i løbet af forskeruddannelsen ved en anden uddannelsesinstitution end den, hvor vedkommende begyndte forskeruddannelsen, får den modtagende institution i Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte oplyst den studerendes samlede forbrug af stipendierater, så institutionen kan tildele den studerende det nødvendige antal stipendierater af et samlet forbrug på højst 144 rater.

Modtager en studerende støtte eller løn af private eller offentlige midler (bortset fra støtte efter afsnit I) til at gennemgå forskeruddannelsen, kan uddannelsesinstitutionen under hensyn hertil tildele et færre antal stipendierater, eller nedsætte antallet af det oprindeligt tildelte samlede antal stipendierater til forskeruddannelsen.

Ansøger en studerende først om forskeruddannelsesstipendium i forbindelse med de afsluttende dele af forskeruddannelsen, tildeles alene stipendierater til dette forløb af uddannelsen. Som udgangspunkt regnes med 4 stipendierater pr. uddannelsesmåned, hvis den studerende ikke modtager anden støtte eller løn til forskeruddannelsen.

Ingen uddannelsessøgende kan modtage mere end i alt 144 stipendierater til forskeruddannelse, jf. dog forslaget § 25 c, stk. 3 og 5. Tildeling af supplerende stipendierater i tilfælde af sygdom, fødsel eller adoption kan kun ske, hvis alle ordinære stipendierater ikke er forbrugt.

Til § 25 d

I forbindelse med høringen om lovforslaget har en række institutioner udtrykt bekymring for, at det vil være vanskeligt at rekruttere forskningsegne studerende på grundlag af den foreslåede nye stipendiesats. Det gælder særligt for områder, hvor der er en stærk efterspørgsel fra det private arbejdsmarked, hvor der til kandidatuddannelsen forudsættes en klinisk efteruddannelse (f.eks. lægestudiet), eller hvor man finder det ønskeligt af hensyn til området at rekruttere kandidater, som i et par år eller mere har haft en for uddannelsen relevant erhvervsmæssig beskæftigelse.

I lyset af de fremførte synspunkter indeholder lovforslaget derfor en mulighed for, at institutionerne kan yde et rekrutteringstillæg til Ph.D.-stipendiet på indtil 5.000 kr. om måneden. Dette tillæg kan ydes under henvisning til ovennævnte forhold.

Forskningsmiljøer, der ikke er involveret i eksterne forskningsprogrammer og herved har mulighed for at lønne de studerende i forbindelse med eksternt forskningsarbejde, får gennem denne bestemmelse også mulighed for at forhøje de studerendes indkomst.

Til § 25 e

Stipendietildeling og udbetaling samt administrationen i øvrigt sker decentralt på den enkelte uddannelsesinstitution, der ligeledes sørger for skatteatræk, indberetning til skattemyndighederne m.v. i forbindelse med stipendieudbetaling. I lighed med afgørelser i forbindelse med tildeling af støtte efter afsnit I, som er tillagt institutionerne, skal kompetencen være hos institutionens leder, dvs. rektor. Rektor kan overlade sine beføjelser helt eller delvis til institutionens medarbejdere, f.eks. dekaner, som så træffer afgørelse på rektors ansvar.

En studerendes tildeling (klippekort) og løbende forbrug af stipendierater (klip) registreres centralt i Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte, jf. § 25 g.

Uddannelsesinstitutionen skal ved godkendelsen af, om en studerende kan have lønnet arbejde uden for uddannelsen i forskeruddannelsesperioden, lægge vægt på arbejdets karakter og det tidsmæssige omfang i forhold til forskeruddannelsen.

Til § 25 g

Ved indberetning om udbetalte stipendierater i et støtteår, hvor den uddannelsessøgende også har modtaget støtte efter lovens afsnit I, forhøjer Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte automatisk det for den uddannelsessøgende beregnede fribeløb efter lovens § 8 a med et beløb, som svarer til udbetalt støtte efter lovens afsnit II. Udbetalt støtte efter lovens afsnit II hindrer derved ikke den studerende i at få maksimal støtte efter lovens afsnit I.

Bilag

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

§ 1

I lov om statens uddannelsesstøtte, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 965 af 30. december 1991, fo-
retages følgende ændringer:

1. Før *Kapitel 1* indsættes:

»Afsnit I

Støtte til uddannelse indtil opnået kandidatniveau «.

Kapitel 1

Støtteformer og støttebeløb

2. § 1 affattes således:

»§ 1. Staten giver støtte i form af stipendium
og studielån til uddannelse indtil opnået kan-
didatniveau.«.

§ 1. Staten giver uddannelsesstøtte i form af
stipendium og studielån.

3. I § 7, *stk. 1, nr. 5*, indsættes efter »leveom-
kostningerne«: », bortset fra stipendium efter
afsnit II i denne lov.«.

§ 7. Styrelsen for Statens Uddannelsesstøt-
te giver efter ansøgning uddannelsesstøtte til
uddannelsessøgende, som

- 1)
-
- 5) ikke får anden offentlig støtte, der tilsigter
at dække leveomkostningerne.

4. I § 8, *stk. 2*, indsættes efter »efter«: »afsnit I
i«.

Stk. 2. Egenindkomsten er enhver positiv
indkomst, der henføres til eller indgår i den
personlige indkomst, kapitalindkomsten og
udbytteindkomst omfattet af personskattelov-
ens § 8 a, *stk. 2*, med fradrag af stipendium
efter denne lov, overskud af danske ejendomme,
jf. personskattelovens § 4, *stk. 1, nr. 6*, og
renter af beløb opsparet i henhold til lov om
uddannelsesopsparing.

5. I § 8 a, *stk. 2, nr. 4, litra a*, indsættes efter
»en«: »efter afsnit I i denne lov«.

Stk. 2. Det i *stk. 1* nævnte fribeløb forhøjes
med:

- 1)
-
- 4) 15.000 kr. for hver måned i støtteåret,
hvori den uddannelsessøgende:
 - a) ikke gennemgår en støtteberettigende
uddannelse i Danmark eller i udlandet,
 - b)

6. I § 8 a, indsættes efter *stk. 3* som nyt stykke:
»*Stk. 4.* Det efter *stk. 1-3* beregnede fribeløb
forhøjes med et beløb svarende til det stipen-
dium, der er modtaget indtil opnået kandidat-
niveau efter afsnit II i denne lov.«.

Stk. 4 og *5* bliver herefter *stk. 5* og *6*.

Stk. 4. Undervisnings- og forskningsmini-
steren kan fastsætte nærmere regler om tillæg
til fribeløbet efter *stk. 1-3* for legater eller lig-
nende, der gives med uddannelsesformål for
øje, og for udbetalinger i henhold til lov om
arbejdsskadeforsikring og lov om erstatnings-
ansvar, hvis sådanne beløb indgår i den per-
sonlige indkomst og kapitalindkomsten, jf. §
8, *stk. 2*.

7. I § 8 a, stk 5, der bliver stk. 6, ændres »stk. 1-4« til: »stk. 1-5«.

Stk. 5. Er den uddannelsessøgendes egenindkomst, jf. § 8, højere end det efter stk. 1-4 beregnede fribeløb, nedsættes først stipendium, herunder stipendium efter § 5, jf. dog § 9, stk. 4, og dernæst studielån med det overskydende beløb efter regler, der fastsættes af undervisnings- og forskningsministeren.

8. Før Kapitel 9 indsættes:

**»Afsnit II
Støtte til forskeruddannelse**

Kapitel 8 a
Støtteform, støttebetingelser, støttebeløb,

administration, klageadgang m.v.

§ 25 a.

.....

§ 25 i. Inddrivelse sker efter bestemmelserne i § 20 a.

Afsnit III«.

9. *Overskriften i kapitel 9* affattes således:

»Ikrafttrædelse m.v. af afsnit I«.

Kapitel 9
Ikrafttrædelse m.v.

§ 2

Loven træder i kraft den 1. januar 1993.